

ВІДГУК
офіційного опонента
Назарова Нікити Костянтиновича
на дисертаційну роботу Січиокна Гліба Борисовича на тему:
«Забезпечення трудоворесурсної безпеки держави»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
21.04.01 – економічна безпека держави

Актуальність теми дослідження

На сучасному етапі економічної системи найважливішу роль відіграє трудоворесурсна безпека держави, адже отриманні знання при вивченні даного напрямку надають можливість більш ефективно використовувати всі можливі ресурси. Крім того забезпечення трудоворесурсної безпеки значно загострюється в період виходу економіки країни зі стану стагнації, оскільки відновлення функціонування виробництва вимагає кваліфікованої, в усіх аспектах, робочої сили. Доцільно зазначити, що перешкоди які існують сьогодні не надають можливості повного використання іноземного досвіду, адже швидкі та кардинальні зміни в економіці є унікальними.

Таким чином, в умовах України дана проблема є досить актуальною внаслідок складних внутрішніх процесів та посилення зовнішньополітичного тиску, що вимагає її розгляду в забезпеченні трудоворесурсної безпеки як окремого складника економічної безпеки держави. Можна стверджувати, що сьогодні вже сформовано розуміння важливості забезпечення трудоворесурсної безпеки, але відсутнє наукове підґрунтя для вирішення цієї складної проблеми.

У зв'язку з цим досить гостро постає питання забезпечення трудоворесурсної безпеки держави.

Незважаючи на те, що окресленим питанням присвячено чимало досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, в полі зору сучасної науки і практики перебувають питання розроблення та використання методичного підходу до оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави. З огляду на це дисертаційну роботу Січиокна Г.Б. варто вважати актуальною і своєчасною.

Наукове дослідження Січиокна Г.Б. виконано відповідно до науково-дослідницької теми ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК»: «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0114U006338), у межах якої розроблено теоретичні засади і науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення інструментарію для оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та новизна

Виходячи із необхідності розроблення методичного підходу до оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави, у роботі визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, які загалом вірно відображають його сутність. Комплекс завдань, які поставлені та вирішені автором, дали змогу логічно структурувати роботу, розкрити її зміст. Так зокрема, визначено теоретико-методичні основні забезпечення трудоворесурсної безпеки, здійснено діагностику стану трудоворесурсної безпеки України, удосконалено інструментарій оцінювання трудоворесурсної безпеки як складової економічної безпеки держави.

Детальне ознайомлення із дисертаційною роботою, авторефератом, науковими працями здобувача дає підставу зробити висновок про те, що з поставленими завданнями дослідження автор загалом впоралась. При цьому вдалось отримати такі результати, які, на нашу думку, можна віднести до елементів наукової новизни:

- запропоновано методичний підхід до оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави, який включає розрахунок інтегрального показника трудоворесурсної безпеки, до якого включено показники соціальної, демографічної, міграційної та продовольчої безпеки, що дозволяє врахувати вплив зовнішніх та внутрішніх загроз на такі складові економічної безпеки держави;

- удосконалено концептуальний підхід до забезпечення трудоворесурсної безпеки як складової економічної безпеки держави, що ґрунтується на економічних аспектах забезпечення трудоворесурсної безпеки, які формуються під впливом внутрішніх та зовнішніх загроз, шляхом встановлення мети, завдань, функцій і принципів, виокремлення об'єктів та суб'єктів, а також розробки й використання інструментарію оцінювання стану трудоворесурсної безпеки;

- удосконалено інструментарій оцінювання громадської думки щодо забезпечення трудоворесурсної безпеки, який передбачає проведення опитування за п'ятьма групами показників, перші чотири з яких описують ситуацію у соціальній, демографічній, міграційній та продовольчій сферах у вигляді вибору однієї відповіді на поставлене питання, а п'ята – передбачає надання власної думки респондента щодо поліпшення ситуації у зазначених сферах трудоворесурсної безпеки;

- удосконалено склад функціональних складових економічної безпеки держави, який, на відміну від існуючих підходів, доповнено трудоворесурсною безпекою, що дає можливість врахувати економічні аспекти демографічної та соціальної безпеки держави;

- удосконалено напрями забезпечення трудоворесурсної безпеки як складової економічної безпеки держави, які розподілено за такими ознаками: за характером дії (економічні, соціальні, національно-патріотичні), за суб'єктами реалізації (загальнодержавні, регіональні, індивідуальні);

- дістали подальший розвиток доопрацювання понятійно-категоріального апарату в частині уточнення сутності термінів «економічна безпека держави», «трудоресурсна безпека держави», «соціальна безпека», «демографічна безпека», «міграційна безпека» та «продовольча безпека», «інструментарій оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави», що дозволило надати пропозиції щодо удосконалення концептуального підходу до забезпечення трудоворесурсної безпеки як складової економічної безпеки держави;

- дістали подальший розвиток уточнення переліку загроз трудоворесурсній безпеці як складовій економічної безпеки держави шляхом розробки матриці загроз «внутрішнізовнішні» загрози, що дозволило сформувавши паспорт загроз трудоворесурсній безпеці держави, який, на відміну від існуючих, дозволяє здійснити їх розподіл за місцем виникнення (внутрішні та зовнішні), за джерелами походження (демографічні, соціальні, міграційні, продовольчі), за економічним змістом (знижують купівельну спроможність, знижують рівень життя населення, стимулюють міграцію), а також встановити об'єкти і суб'єкти впливу.

Детальне вивчення змісту дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків дає можливість зробити висновок про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації.

Не викликає сумніву достовірність наукових висновків, отриманих теоретичних узагальнень, оскільки в основу наукового дослідження покладено праці вітчизняних та зарубіжних економістів з досліджуваної проблематики, а також відповідні законодавчі і нормативно-правові документи. Основні положення роботи базуються на використанні та узагальненні даних нормативно-правових актів України, проектів законів, Указів Президента України, звітів Державної служби статистики України, матеріалів Міністерства соціальної політики, Державної міграційної служби України, а також інших відкритих джерел.

У дисертації вміло використано значну кількість фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних вчених, значний масив статистичного і фактологічного матеріалу, який якісно опрацьовано і систематизовано в таблицях і рисунках. Отримані здобувачем наукові результати та висновки дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими.

Викладене вище дає можливість висловити позитивний висновок стосовно наукового рівня, достовірності подання в дисертації матеріалу, теоретичних обґрунтувань і аргументації всіх положень, які висунуто до захисту, практичного значення висновків і рекомендацій, що випливають із дисертації.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи

Практичне значення щодо удосконалення інструментарію оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави з метою

виявлення загроз та ризиків у соціальній, демографічній, міграційній і продовольчій сферах трудоворесурсної безпеки як складової економічної безпеки держави підтверджено Херсонською обласною державною адміністрацією (довідка №58-7659/19/05 від 10.10.2019 р.) та Київською обласною державною адміністрацією (довідка №11-18/6048/05/1-2019 від 10.10.2019 р.).

Подані пропозиції можуть бути прийняті до практичного застосування з метою більш ефективного налагодження взаємодії підрозділів Головного управління контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки Служби безпеки України з іншими суб'єктами, які задіяні у забезпеченні безпеки держави (довідка №8/1/2-9716 від 01.10.2019 р.) та в Українському науково-дослідному інституті спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України (довідка №18/41 від 08.10.2019 р.).

Основні результати дослідження використані у навчальному процесі при вивченні фахової дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» магістрами спеціальності «Управління фінансово-економічною безпекою» у ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК» (довідка № 307/13 від 07.10.2019 р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дослідження опубліковано в 11 наукових праць, з них 7 – наукові статті у фахових виданнях, у т.ч. 5 статей у фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз. Загальний обсяг публікацій 4,99 др. арк., з яких особисто автору належить 4,73 др. арк.

В опублікованих працях відображені основні положення усіх розділів дисертації. Результати дослідження пройшли необхідну апробацію у вигляді доповідей та виступів на науково-практичних конференціях. В опублікованих наукових працях розкривається сутність та зміст положень, задекларованих автором як таких, що містять елементи наукової новизни. Зміст, обсяг та рівень опублікованості матеріалів дисертаційної роботи, їх практична апробація відповідають встановленим вимогам.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація написана державною мовою. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Структурна побудова дисертації Січиюкна Г.Б. відповідає кваліфікаційним ознакам, стиль викладення та подача матеріалу досліджень є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Дисертація містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, графіків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і виносяться в додатки. Мова дисертації лаконічна, коректна та зрозуміла.

Дисертація оформлена відповідно нормам і правилам Міністерства освіти і науки України, є завершеною науково-дослідною роботою, яка характеризується належним науково-методологічним рівнем.

Відповідність змісту автореферату та основних положень дисертації

В авторефераті дисертації розкрито актуальність обраної теми, наукову новизну розробок, висновки та рекомендації автора. Він є ідентичним дисертації за структурою та змістом, та не містить інформації, яка відсутня у дисертаційній роботі.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

Незважаючи на важливість наукових розробок, наявних у дисертації та суттєві практичні результати, одержані дисертантом, у дисертаційній роботі Січиокна Г.Б. є низка спірних положень, що є підставою для обговорення в дискусійному порядку під час його захисту:

1. Потребує уточнення розподіл етапів становлення та розвитку трудоворесурсної безпеки держави, які наведено в пп. 1.3 дисертації оскільки досвід минулих років доцільно використовувати для створення сприятливих умов розвитку сьогодення.

2. У пп. 1.3 доцільно проаналізувати зарубіжний досвід трудоворесурсної безпеки держав, результати якого дали б можливість запропонувати заходи щодо удосконалення інструментарію оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави.

3. Доцільно завершити проведений аналіз оцінювання трудоворесурсної безпеки України представлений у пп. 2.2 складанням SWOT-аналізу.

4. Потребує уточнення наявність взаємозв'язку між інструментарієм оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави у пп. 3.2 та інструментарієм оцінювання громадської думки щодо забезпечення трудоворесурсної безпеки у пп. 3.3

5. В зазначених в таблиці 2.14 «Результатах оцінювання продовольчої безпеки України за 2018 рік на основі теорії ризиків» передкризових та кризових показниках відсутні фактичні данні, що потребує роз'яснення.

6. В підрозділі 3.1 на рис. 3.1. «Основні складові концептуального підходу до забезпечення трудоворесурсної безпеки як складової економічної безпеки України» потребують уточнення терміни реалізації зазначеного підходу, що є важливим фактором ефективності впровадження даного підходу.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Січиокна Гліба Борисовича на тему: «Забезпечення трудоворесурсної безпеки держави» є самостійною завершеною цілісною науковою працею, в якій вирішено наукове завдання щодо удосконалення теоретико-методичних засад і наданні практичних рекомендацій щодо розробки та використання інструментарію оцінювання економічних аспектів забезпечення трудоворесурсної безпеки держави.

Загалом, дисертація на тему: «Забезпечення трудоворесурсної безпеки держави» за своїм змістом і фаховим спрямуванням відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 зі змінами і доповненнями, а її автор – Січиокно Гліб Борисович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.01 – економічна безпека держави.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та бізнесу
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця



Назаров Н. К.

Підпис к.е.н., доц.

Назарова Н.К. засвідчую:

вчений секретар

Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця



Писарчук О.В.